

صنعت کفش؛ از وابستگی تا استقلال کامل

تحول ساختار تولید، تنوع محصولات و حمایت هدفمند باعث شده صنعت کفش ایران با اتکا به زنجیره داخلی، هم‌زمان اشتغال‌زایی و رشد اقتصادی را تقویت کند

عکس: مهرنوش امین‌الرباعی - اپین

صنعت کفش ایران، با سابقه‌ای دیرینه و نقش کلیدی در زنجیره تولید و اشتغال‌خرد، یکی از ستون‌های مهم بازار داخلی به شمار می‌رود. این صنعت که عمدتاً بر پایه واحدهای کوچک و متوسط شکل گرفته، سال‌هاست با چالش‌های اقتصادی، نوسانات ارزی و تحولات بازار جهانی روبه‌رو شده، اما هم‌زمان ظرفیت‌ها و فرصت‌هایی بالقوه دارد که می‌تواند مسیر رشد پایدار آن را هموار کند. امروزه بخش عمده نیاز بازار داخلی از طریق تولیدکنندگان ایرانی تأمین می‌شود، با این حال افزایش هزینه‌های تولید، به‌ویژه قیمت مواد اولیه مانند چرم طبیعی، مواد پلیمری، زیرو و چسب، حاشیه سود تولیدکنندگان را کاهش داده و استمرار فعالیت پایدار واحدها را با دشواری مواجه ساخته است. از سوی دیگر، بی‌ثباتی سیاست‌های ارزی و تجاری، اختلاف نرخ ارز رسمی و آزاد، الزام‌های پیچیده بازگشت ارز صادراتی و محدودیت‌های نقل و انتقال پول، فعالیت صادرکنندگان کفش را تحت فشار قرار داده است. افزون بر این، واردات غیررسمی و قاچاق کفش‌های ارزان قیمت، رقابت نابرابر ایجاد کرده و سهم تولیدکنندگان داخلی از بازار را کاهش داده است. فرسودگی ماشین‌آلات، کمبود سرمایه در گردش و محدودیت دسترسی به تسهیلات بانکی نیز موانع نوسازی و ارتقای کیفیت تولید به شمار می‌روند. در چنین شرایطی، هم‌گرایی میان بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود، نوآوری و حمایت‌های هدفمند، کلید عبور از بحران و تثبیت جایگاه صنعت کفش در اقتصاد کشور است.

فرصت‌ها و ظرفیت‌های موجود

صنعت کفش ایران، با وجود چالش‌های ساختاری، نوسانات اقتصادی و افزایش هزینه‌های تولید، همچنان از ظرفیت‌ها و مزیت‌های قابل توجهی برخوردار است که می‌تواند مسیر توسعه پایدار این صنعت را در میان مدت و بلندمدت هموار کند. این بخش به دلیل ماهیت کاربر

و گستره فعالیتش، نقش مهمی در ایجاد اشتغال ایفا می‌کند؛ هزاران واحد کوچک و متوسط در شهرهایی مانند تبریز، قم، تهران، مشهد و اصفهان به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم در زنجیره تولید فعالیت دارند. دسترسی نسبی به نیروی انسانی ماهر و باتجربه، که طی دهه‌ها شکل گرفته، یکی از سرمایه‌های انسانی ارزشمند صنعت کفش ایران به‌شمار می‌رود و می‌تواند ضامن حفظ کیفیت و استمرار تولید باشد. سابقه تاریخی تولید کفش، به‌ویژه در حوزه کفش‌های چرمی و دست‌دوز، باعث شده است مهارت‌های سنتی و دانش فنی با ظرفیت‌های صنعتی مدرن تلفیق شود. این ترکیب می‌تواند مبنای ایجاد محصولات با طراحی بومی و نوآورانه باشد؛ رویکردی که در بسیاری از کشورهای موفق در صنعت کفش به‌عنوان مزیت رقابتی اصلی به کار گرفته شده است. افزون بر این، تنوع بالایی محصولات داخلی، از کفش‌های رسمی و چرمی گرفته تا ایمنی، ورزشی و روزمره، این امکان را فراهم می‌آورد که تولیدکنندگان پاسخگوی نیازهای متنوع بازار باشند و ریسک وابستگی به یک نوع محصول خاص کاهش یابد. در عرصه صادرات، مزیت‌های جغرافیایی ایران فرصتی کم‌نظیر برای توسعه صادرات غیرنفتی ایجاد کرده است. همجواری با کشورهای پرجمعیت و در حال توسعه مانند عراق و افغانستان، دسترسی به بازارهای آسیای میانه و نزدیکی به مسیرهای تجاری منطقه، شرایط مناسبی برای رقابت کفش ایرانی فراهم می‌آورد. بسیاری از این بازارها از نظر الگوی مصرف و سطح درآمد، با محصولات ایرانی سازگاری بیشتری نسبت به برندهای گران قیمت جهانی دارند. هزینه کمتر حمل‌ونقل، امکان تحویل سریع تر کالا و انعطاف‌پذیری در تأمین سفارش‌ها نیز مزیت رقابتی این صنعت را تقویت می‌کند.

با این حال، برای بهره‌برداری کامل از این فرصت‌ها، برندسازی و بازاریابی حرفه‌ای ضروری است. نبود برندهای قدرتمند بین‌المللی یکی از نقاط ضعف این

صنعت محسوب می‌شود و سرمایه‌گذاری در طراحی، بسته‌بندی، تبلیغات هدفمند و حضور فعال در بازارهای خارجی می‌تواند اعتماد مصرف‌کنندگان را افزایش دهد و جایگاه کفش ایرانی را تثبیت کند. ارتقای کیفیت، رعایت استانداردهای بین‌المللی و استفاده از مواد اولیه مرغوب نیز نقشی کلیدی در رقابت‌پذیری محصولات ایفا می‌کند. کارشناسان معتقدند حرکت از تولید انبوه کم‌ارزش به سمت محصولات با ارزش افزوده بالاتر، مانند کفش‌های تخصصی، طبی، ایمنی و طراحی خاص، می‌تواند سودآوری صنعت را افزایش دهد. تمرکز بر نوآوری، تحقیق و توسعه و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، علاوه بر کاهش ضایعات و افزایش بهره‌وری، بهبود کیفیت و کاهش هزینه‌های بلندمدت را نیز ممکن می‌سازد. همچنین برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی داخلی و بین‌المللی و حضور فعال در رویدادهای تجاری، شبکه‌سازی با تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان خارجی، انتقال دانش فنی و استفاده از تجربیات موفق جهانی، مسیر نوسازی و توسعه صنعت کفش را تسریع می‌کند. نقش دولت و نهادهای حمایتی نیز در این مسیر حیاتی است. حمایت هدفمند از واحدهای کوچک و متوسط، تسهیل دسترسی به منابع مالی، ارائه مشوق‌های صادراتی و ثبات در سیاست‌های اقتصادی، همراه با مشارکت فعال بخش خصوصی، می‌تواند به احیای تدریجی و پایدار صنعت کفش ایران منجر شود و آن را به یکی از ارکان مهم اشتغال‌زایی و صادرات غیرنفتی کشور تبدیل کند.

عبور از مونتاژ سنتی

صنعت کفش ایران در سال‌های اخیر تحولات قابل توجهی را تجربه کرده و نشان داده است که از حالت مونتاژ صرف خارج شده و به یک ساختار صنعتی مستقل تبدیل شده است. در سایه این ظرفیت‌ها، نمایشگاه تخصصی صنعت کفش ایران در ابتدای بهمن‌ماه با حضور بیش از ۷۰۰

شرکت و برند معتبر داخلی و گروه‌های فعال در حوزه چرم، زیرو، پاشنه، ماشین‌آلات تخصصی و محصولات نهایی برگزار شد. این رویداد نماد رشد و بلوغ صنعت کفش کشور به شمار می‌رود و نشان می‌دهد که تولیدکنندگان ایرانی اکنون قادر به مدیریت زنجیره کامل تولید هستند. رئیس سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، فرشاد مقیمی، در حاشیه بازدید از این نمایشگاه با اشاره به تحولات اخیر، تأکید کرد که صنعت کفش دیگر محدود به مونتاژ نیست و در زمینه طراحی، تولید و هماهنگی با نیاز مصرف‌کننده پیشرفت محسوسی داشته است. به گفته او، تنوع محصولات و بهبود کیفیت ساخت باعث شده که مصرف‌کننده داخلی با اطمینان بیشتری به تولیدات ایرانی روی آورد و نگاه نسبت به برندهای خارجی تغییر کند.

مقیمی نقش نمایشگاه‌های تخصصی را در پیوند میان تولید و بازار بسیار حیاتی دانست و توضیح داد که حضور موثر در بازار نیازمند معرفی حرفه‌ای محصولات و کوتاه کردن مسیر دسترسی میان تولیدکننده و مصرف‌کننده است؛ موضوعی که نمایشگاه‌های تخصصی به خوبی تحقق آن را ممکن می‌سازند. این رویدادها نه تنها توانمندی‌های واقعی صنعت داخلی را به نمایش می‌گذارند، بلکه زمینه‌ساز ارتباط با سرمایه‌گذاران و توسعه همکاری‌های تولیدی نیز هستند. یکی دیگر از دستاوردهای مهم صنعت کفش، بومی‌سازی بخش‌های تخصصی تولید مانند قالب‌سازی است که تا چند سال پیش وابستگی جدی به واردات داشتند. مقیمی این تحول را نشانه‌ای روشن از عبور صنعت کفش ایران از تولید وابسته و حرکت به سمت یک ساختار صنعتی مستقل دانست. او با اشاره به سیاست‌های تجاری گذشته افزود که ممنوعیت واردات، اگرچه همواره سیاست مطلوبی نیست، اما در عمل باعث تقویت توان داخلی و ایجاد ظرفیت‌های جدید تولیدی شده است. امروز صنعت کفش با تکیه بر زنجیره تأمین داخلی، کیفیت بالاتر و طراحی به‌روز، آمادگی حضور پررنگ‌تر در بازارهای داخلی و خارجی را دارد.

در کنار این اظهارات، ابراهیم شیخ، معاون صنایع عمومی وزارت صنعت، معدن و تجارت، صنعت کفش را یکی از بخش‌های کلیدی در مسیر توسعه تولید داخلی و صادرات غیرنفتی دانست. او برگزاری نمایشگاه تخصصی را گامی موثر در تقویت تولید، توسعه صادرات و شکل‌گیری تعاملات بین‌المللی ارزیابی کرد و از تداوم حمایت‌های وزارت صمت از فعالان این حوزه خبر داد. شیخ با اشاره به حضور شرکت‌ها و فعالان خارجی، از جمله از عراق، گفت که این تعاملات می‌تواند زمینه‌ساز گسترش مراودات تجاری و افزایش صادرات کفش ایرانی باشد. معاون وزیر صمت همچنین بر سیاست‌های حمایتی دولت تأکید کرد و اظهار داشت که ممنوعیت واردات کفش و پوشاک با هدف حمایت از تولید داخلی اجرا شده و فرآیند تخصیص ارز برای تأمین مواد اولیه این صنعت با سرعت بیشتری انجام می‌شود. تسهیل دسترسی به مواد اولیه، ماشین‌آلات و حمایت از صادرات از محورهایی است که وزارت صمت با جدیت دنبال می‌کند. در مجموع، صنعت کفش ایران در شرایطی قرار دارد که با مشکلات ساختاری، هزینه‌های تولید و چالش‌های تجاری مواجه است، اما هم‌زمان ظرفیت بالایی برای رشد، اشتغال‌زایی و توسعه صادرات دارد. کارشناسان معتقدند تداوم حمایت‌های هدفمند، ثبات در سیاست‌گذاری و تمرکز بر کیفیت و برندسازی می‌تواند این صنعت را به یکی از پیشران‌های مهم تولید غیرنفتی کشور تبدیل کند.

رامین بیات

روزنامه‌نگار

“

با بهبود طراحی، رعایت

استانداردهای

بین‌المللی و

حضور فعال در

نمایشگاه‌ها،

تولیدکنندگان

ایرانی جایگاه

خود را تثبیت

و فرصت‌های

جدید صادرات

غیرنفتی

را توسعه

می‌دهند

علی جیل‌عاملی

کارشناس بازار سرمایه

تعمیق بازار سرمایه و صندوق‌های ارزی

راه‌اندازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری ارزی در بازار سرمایه را می‌توان یکی از مهم‌ترین تحولات ابزارمحور در سیاست‌گذاری مالی کشور در سال‌های اخیر دانست. تأسیس این صندوق‌ها که بنا بر اعلام وزیر امور اقتصادی و دارایی در قالب صندوق‌های با درآمد ثابت ارزی فعالیت خواهند کرد، پاسخی به نیاز هم‌زمان سرمایه‌گذاران برای حفظ ارزش دارایی و نیاز سیاست‌گذار برای سامان‌دهی تقاضای ارز در چارچوبی شفاف، رسمی و قابل نظارت است. این صندوق با بستری امن و قانون‌مند برای سرمایه‌گذاری ارزی فراهم می‌کند و امکان بازده مطمئن بدون مواجهه با ریسک‌های ناشی از نگهداری ارز خارج از سازوکار رسمی را میسر می‌سازد. سرمایه‌گذاران می‌توانند با اطمینان بیشتری منابع خود را به این ابزار منتقل کنند و سیاست‌گذار نیز می‌تواند جریان ارز در بازار را به شکل شفاف و قابل کنترل هدایت نماید. ساختار صندوق‌های

ارزی از منظر رفتاری شباهت زیادی به صندوق‌های درآمد ثابت ریالی دارد، با این تفاوت که مبنای ارزش‌گذاری، سوددهی و بازپرداخت آن‌ها ارزی است. همین ویژگی صندوق‌ها را برای افرادی جذاب می‌کند که به‌طور سنتی ارز را به‌عنوان پوشش ریسک تورم و کاهش ارزش پول ملی نگهداری می‌کنند، اما ترجیح می‌دهند این نگهداری در بستری امن، قانون‌مند و تحت نظارت بازار سرمایه انجام شود. ورود ارزهای در اختیار مردم، اعم از اسکناس و حواله، به این صندوق‌ها موجب می‌شود بخشی از منابعی که تا کنون خارج از چرخه مالی رسمی بوده‌اند، به بازار سرمایه منتقل شود. این فرآیند علاوه بر افزایش عمق بازار، می‌تواند از شدت فعالیت‌های غیررسمی و سفته‌بازانه در بازار ارز بکاهد و رفتار سرمایه‌گذاران را به سمت ابزارهای مالی هدایت کند. در سطح کلان، صندوق‌های ارزی ظرفیت تبدیل شدن به ابزاری مکمل در کنار سیاست‌های پولی و ارزی را دارند. فراهم شدن امکان بازده بازاره ارزی از مسیر بازار سرمایه می‌تواند فشار تقاضا بر بازار نقدی ارز را کاهش دهد و به مدیریت انتظارات تورمی کمک کند. بازار سرمایه در این شرایط نقشی فراتر از تأمین مالی ریالی ایفا کرده و به یکی از کانال‌های مدیریت ریسک‌های کلان اقتصاد بدل می‌شود. صندوق‌های ارزی در صورت طراحی و اجرای دقیق، می‌توانند تعمیق بازار سرمایه، شفافیت مالی و بهبود پیش‌بینی‌پذیری اقتصادی را به همراه داشته باشند و نقش مؤثری در توسعه ابزارهای مالی نوین ایفا کنند. این صندوق‌ها می‌توانند منابع ارزی در اختیار مردم را به جریان قانونی و شفاف تبدیل کنند و به رشد پایدار بازار سرمایه کمک کنند. با این حال، موفقیت این ابزار نوین بیش از هر چیز به اعتماد سرمایه‌گذاران وابسته است؛ اعتمادی که مستقیم به شفافیت سازوکار اجرایی صندوق‌ها گره خورده است. جزئیات عملیاتی از جمله نحوه نگهداری ارز، سازوکار تسویه و ابطال، میزان و شکل تضمین نقدشوندگی و اطمینان از پرداخت اصل و سود به‌صورت ارزی هنوز به‌طور کامل مشخص نیست و شفافیت کامل در امیدنامه صندوق‌ها، تعیین دقیق متولیان نگهداری ارز و هماهنگی نهادی میان سازمان بورس، بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی پیش شرط اصلی موفقیت خواهد بود.